

Mimar Sinan'ın İzinde

Rifat Osman

İstanbul, Pınar Yayınları, 2018, 167 Sayfa, ISBN 978-975-352-479-7

Hilal CANER*

Rifat Osman, Rusçuk ve Selanik kadılıkları görevlerinde bulunan Tosyevizade Osman Feyzi Bey'in oğludur. Kendisi 1874 Üsküdar doğumludur. Çocukluğundan beri aldığı kaliteli eğitimler sayesinde 1899 yılında hekim olmuş ve Gülhane Seririyat Hastanesi'nde göreve başlamıştır. Asıl mesleği hekimlik olan Rifat Osman, iyi bir ressam ve tarihçidir. Tarihle alakalı çalışmalarında oldukça titiz ve sabırlı oluşuyla dikkat çekmiştir. Karşılaştığı bir konu hakkında hemen hüküm vermeyip detaylı araştırmalar yaparak mümkünse birinci el kaynaklara ve vesikalara ulaşmaya çalışmıştır. Kaleme aldığı birçok eser olmakla birlikte çeşitli dergi ve gazetelerde de makaleleri yayımlanmıştır. Ayrıca iyi bir ressam olması hasebiyle tarihi malumatları resimlerle, görsel malzemelerle sunabilme maharetine sahiptir.

---

* Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Tarih Bölümü Lisans Öğrencisi, İstanbul, hilalcaner6@gmail.com

Rifat Osman, 1928 yılında Milli Mecmua'da yayımladığı makalesinde otuz-otuz beş senedir Mimar Sinan ile ilgilendiğini ifade etmiştir. Yani 1897 yılından itibaren bu konuyla ilgili taramalar yapmış ve Mimar Sinan hakkında yayımlanan makale, kitap, gazete vb. materyali toplamıştır. Fakat Rifat Osman'ın bulunduğu dönemin arşiv, tasnifleme vs. hususlardaki yetersizliği onu kısıtlı miktardaki kaynaklardan yararlanmak mecburiyetinde bırakmıştır. Kendisi Mimar Sinan hakkındaki çalışmalarını meydana getirirken yalnızca Tezkiretü'l-Bünyan ve Tezkiretül'l-Ebniye adlı iki kaynaktan yararlanabilmiştir. Ancak daha sonra bu iki kaynakla yetinemeyeceğini anlayan Rifat Osman, Evliya Çelebi Seyahatnamesi, Hadikatü'l-Cevami, Sicill-i Osmanî, Risale-i Örfi, Usul-i Mimar-i Osmanî, Lugat-ı Tarihiyye ve Coğrafıyye vb. eserlerden yararlanmış ve burada verilen bilgileri mukayese ederek kullanmıştır. Söz konusu olan bu kaynakları kullanırken onların Sinan'a ne ölçüde ve ne şekilde yer verdiklerine de dikkat çekmiştir.

Rifat Osman'ın, bu hummalı çalışmaları sonucunda kaleme aldığı sadece tek bir eseri vardır, o da Koca Mimar Sinan-Hayatı-Asarı'dır. Bu eser'in gereken değeri görmeyip tarihin tozlu raflarında unutulduğunu düşünen Yasin Beyaz, bu yazma nüshayı gün yüzüne çıkarma kararı almıştır. (s. 20) Böylece yazma nüshanın harf çevirisi yanında, Rifat Osman'ın çeşitli tarihlerde süreli yayınlarda yayımladığı Mimar Sinan makalelerini de tarih sırasını gözeterek bir araya getirmiştir.

Yasin Beyaz, bu işe kalkışmasının asıl nedenini şu şekilde açıklamıştır:

“Bu girişimimizde hiç şüphesiz, bu unutulmuş tarihçinin eserine ve emeğine olan hürmetimiz büyük rol oynamışsa da bizi bu işe sevk eden bir diğer saik, Rifat Osman'ın Mimar Sinan çalışmasını, neşretme aşkını hayatı boyunca içinde taşımasıdır:

Şurasını da söylemeği isterim ki her ne bahasına olur ise olsun Mimar Sinan hakkındaki eserimi behemehâl neşretmek emelimdir; zira Ressam Seyyid Bey merhum nasıl ilmimde ve irfanımda üstadı bir veli-nimetim ise, Hazreti Sinan da ruhumun piridir: Onun üç yüz kırk altı seneden beri semavat-ı eflake karışan ruhunu şad etmek ehass-ı emelimdir. Cenab-ı Hak muvaffakiyet ihsan buyursun.

Kalbinde adeta bir yara haline gelen bu ukdeyi Rifat Osman mektuplarındaki şu satırlarda açık etmektedir:

Ah azizim acırım ki ömrümün en kıymetdar vakitlerini tahsis ettiğim bu eserde Üstad Sinan'ın musavver bir tercüme-i halini neşretmeden çekilip gideceğim ve kim bilir hangi batn evladı tab ve tamim edecek?!” (s. 20)

Yasin Beyaz, kitabın ilk 24 sayfasını Rifat Osman'ın hayatına ve kitabın tanıtımına ayırmıştır. Tanıtım bölümünü bu denli uzun tutması okuyucuya kitabı daha iyi anlama fırsatı vermiştir.

Üç ana bölümden oluşan kitabın, ilk bölümünde Rifat Osman'ın Koca Mimar Sinan-Hayatı-Asar eserinin harf çevirisi yapılmış hali yer almaktadır. Bu bölüm eserin omurgasını oluşturmaktadır.

İkinci bölümde Rifat Osman'ın çeşitli gazete ve dergilerde Mimar Sinan hakkında kaleme aldığı makaleleri derlenerek Osmanlıcadan Latin harflerine aktarılmıştır. Bu yazılardan ilki, Mimar Sinan'ın 336. ölüm yıldönümü nedeniyle Rifat Osman'ın İkdam Gazetesi'nde yayımlanan “Edirne'de Mimar Koca Sinan ve Asarı” isimli makalesidir. Bu makalede Rifat Osman bundan önce yazmış olduğu Sinan risalesini özetlemiş ve Mimar Sinan'ın Edirne'de ki eserlerinin bir listesini okuyucuya sunmuştur.

Bu bölümün ikinci makalesinde Mimar Sinan'ın hayatını detaylı bir şekilde anlatmıştır. Ayrıca Tezkiretü'l-Bünyan'da Mimar Sinan'ın eserlerinin eksik verildiğini söylemiş ve Tezkire'de yer almamış olan 12 eseri listelemiştir. Bu bilgiye Evliya Çelebi'nin Seyahatnamesi'nden ulaştığını belirtmiş ve mukayeseli tarih yazımına verdiği önemi gözler önüne sermiştir.

Bu bölümün üçüncü makalesi Temmuz-Ağustos 1930 tarihinde Belediye Mecmuası'nda yayımlanan “Mimari Tarihimizle Alakadar Bir Lahit” dir. Bu makalesinde, Sinan'ın evlendiği halde çocuğu olmadığına dair uzun zamandır zikredilen yanlış bilgiyi tashih etmiştir.

Kitabın üçüncü bölümünde ise Rifat Osman'ın Süheyl Ünver'e yazdığı mektupların, Mimar Sinan ve ona dair yaptığı çalışmalardan söz eden bölümleri alıntılanmıştır. Bu mektuplar, Rifat Osman'ın, Sinan'a gösterdiği alakaya ve bu alandaki çaba ve azmine ayna tutması açısından bir hayli önem arz etmektedir.

Kitabın son kısmındaki ekler bölümünde ise birinci bölümde Rifat Osman'ın harf çevirisi sunulan Koca Mimar Sinan-Hayatı-Asarı adlı risalesinin orijinaline yer verilmiştir. Ayrıca ikinci bölümdeki makalelerin görselleri ve konu ile ilgili bazı resimler de ilave edilerek eser zenginleştirilmiştir. Son olarak hazırlanan dizin ile araştırmacıların çalışma yapması kolaylaştırılmıştır.

Mimar Sinan hakkında çalışma yapmak isteyenler bu eser vasıtasıyla derli-toplu bilgiye ulaşabilirler fakat eserin Osmanlıcadan Latin harflerine aktarıldığı göz önünde bulundurulduğunda dilinin günümüz Türkçesine göre oldukça ağır olduğunu söylemekte fayda var.

Eserin okuyucuya fayda sağlayacak bir diğer yönü de Osmanlı'nın son, Cumhuriyet'in ilk yıllarında eser vermek isteyen bir tarihçinin karşılaştığı imkânsızlıkları ve dönemin ideolojik baskısı hakkında bilgi vermesidir. Ayrıca eser okuyucuya, günümüz penceresinden o dönemin çalışma üslubuna göz atma imkânı vermiştir.